

Kərimova Vəfa Şahin qızı

Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti
vafa_axundova@yahoo.com

AZƏRBAYCAN-YAPONİYA MÜNASİBƏTLƏRİNİN PERSPEKTİVLƏRİ

Açar sözlər: Yaponiya, Azərbaycan, İpək yolu, H.Əliyev, Avropa, Asiya

Key words: Japan, Azerbaijan, Silk Road, H.Aliyev, Europe, Asia

Ключевые слова: Япония, Азербайджан, Шелковый путь, Х.Алиев, Европа, Азия

Əvvəlcə də qeyd etdiyimiz kimi. Yaponiyanın Xəzər regionda olan maraqları bu ölkənin Baş Naziri R.Xasimotonun 1997-ci ildə elan etdiyi “Avrasiya diplomatiyası” konsepsiyası əks etdirir. Azərbaycan Respublikasının xarici siyasətinin qərb vektoru sayəsində və ABŞ-in dəstəyini ilə regionda geosiyasi əhəmiyyətli layihələr həyata keçirmək və regionda öz müstəqil statusunu qura bilməsi faktını nəzərə alaraq, bu regionunda qlobal enerji təhlükəsizliyinin maraqlarını təmin edən yeganə respublika olub. Bunu nəzərə alaraq, rəsmi Tokio "Avrasiya diplomatiyası" konsepsiyasını təşviq etmək üçün əvvəlcədən Azərbaycana güvənir.

Bu konsepsiyaya görə, «soyuq müharibə»nin başa çatması ilə beynəlxalq münasibətlərdə köklü dəyişikliklər baş verib və belə bir məqamda Yaponiya Sakit Okean Asiyaya və Sakit Okean bölgəyə istiqamətlənmiş diplomatiyasını fəallaşdırmalıdır. Söhbət tarixi «ipək yolu»nun keçdiyi bütün ərazilər (Çin, Rusiya, Orta Asiya və Qafqaz) istiqamətində «Avrasiya siyasəti»nin yeridilməsindən gedir. Bu sənəddə Azərbaycana xüsusi yer ayrılmışdır. “Yaponiyanın yeni xarici siyasət doktrinasında bu əlaqələrin inkişafının üç əsas istiqaməti müəyyən olunmuşdur:

- gələcək etibarlı və qarşılıqlı anlaşmanın əsası üçün siyasi dialoq;
- təbii ehtiyatların öyrənilməsi sahəsində iqtisadi əməkdaşlıq;
- nüvə silahının yayılmaması, demokratikləşmə və sabitləşmə vasitəsilə regionda sülhə nail olmaq.

Bu strategiyayı işləyib hazırlayarkən Yaponiya mütəxəssisləri, əsasən, aşağıdakıları nəzərə alırdılar:

• Xəzərin Azərbaycan sektorundakı zəngin neft və qaz resursları Yaponiyanın marağında olan dünya enerji resursları bazarında mühüm amildir;

• Azərbaycan öz kommunikasiyaları ilə Avrasiya regionu, Şimal-Cənub, Qərb-Şərq ölkələri ilə əlaqələrdə körpü rolunu oynaya bilər;

• Mərkəzi Asiyanın suveren ölkələri və Cənubi Qafqaz ölkələrinin dövlət quruculuğu prosesində Yaponiyanın fəal yardımının böyük əhəmiyyəti olacaq, nəticədə Yaponiya nəinki ən yeni müstəqil ölkələr, habelə onların qonşuları – Rusiya Federasiyası, ÇXR, həmçinin Türkiyə və İran ilə XXI əsrdə Avrasiya regionunda özünün siyasi və iqtisadi təsirini əhəmiyyətli dərəcədə genişləndirəcəkdir.”

Məhz ona görə də Yaponiya Heydər Əliyevin irəli sürdüüyü Böyük İpək Yolunun bərpası təşəbbüsünə fəal dəstək vermiş, bu məsələdə Azərbaycanla Tokionun maraqları tamamilə üst-üstə düşmüşdür. Yaponiya Nazirlər Kabinetinin 1998-ci ilin yanvar ayında qəbul etdiyi Böyük İpək Yolunun Diplomatiyası fəaliyyət Proqramı da “Avrasiya diplomatiyası” strategiyasını ifadə edir. Yaponiya Azərbaycan Respublikasına İpək Yolunun üstündə yerləşən əsas ölkə kimi baxır, Azərbaycanın güclənməsi Avropa və Asiyanın bir çox ölkələrinin ümumi maraq dairəsindədir. Bununla əlaqədar Azərbaycanla iqtisadi və siyasi əlaqələrin inkişafı Yaponiyanın “Avrasiya diplomatiyasında” xüsusi yer tutur.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin ölkəmizə rəhbərliyi dövründə bu xətt daha da inkişaf etdirilmiş, Yaponiya-Azərbaycan münasibətlərində yeni bir dönmə başlanmışdır. 2003-cü il noyabrın 24-də Prezident İlham Əliyev Yaponiyanın xarici işlər nazirinin müavini İçiro Fuçisakeni qəbul edərək Yaponiya-Azərbaycan münasibətlərinin sarsılmaz olduğunu bir daha bəyan etmişdir. Bundan az sonra, 12 oktyabr 2005-ci il tarixində Azərbaycan Respublikasının Yaponiyada səfirliyi açılmışdır. Sonrakı mərhələdə Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin 7-10 mart 2006-cı il tarixində Yaponiyaya rəsmi səfəri ölkələrarası münasibətləri yeni səviyyəyə yüksəltmişdir.

Yaponiya dövlətinin regionda əsas strateji tərəfdaşı kimi məhz Azərbaycanı görməsi inkaredilməz reallıqdır. Təsadüfi deyildir ki, 2000-ci ildə Yaponiya hökuməti tərəfindən regionda ilk dəfə məhz Azərbaycanda səfirlik öz fəaliyyətinə başlamışdır. Gürcüstanda 9 il sonra 2009, Ermənistanda isə 15 il sonra 2015-ci ildə Yaponiya səfirliyi açılmışdır. Bu birincilik Yaponiyanın Azərbaycana verdiyi önəmin bariz nümunəsidir.

Yaponiya-Azərbaycan münasibətlərində yeni mərhələ İlham Əliyevin Azərbaycan Respublikası Prezidenti seçilməsi ilə başlanmışdır. Yəni da, Yaponiya bu vəzifəsinə seçilməsi münasibətilə gənc Azərbaycan Respublikasının prezidentini ilk təbrik edənlərin arasında idi. Yəni da, Yaponiya bu vəzifəsinə seçilməsi münasibətilə gənc Azərbaycan Respublikasının prezidentini ilk təbrik edənlərin arasında idi. Yaponiyanın hökumətindən təbrik və ən xoş arzularını Yaponiyanın Xarici İşlər Nazirinin müavini İçiro Fuçisaki çatdırdı: “2003-cü il noyabrın 24-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İ.Əliyev Yaponiyanın xarici işlər nazirinin müavini İçiro Fuçisakeni qəbul edərək Yaponiya-Azərbaycan münasibətlərinin sarsılmaz olduğunu bir daha bəyan etmişdir. Görüş zamanı İ.Fuçisaki Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə Yaponiyanın baş naziri Y.Koizüminin şəxsi müraciətini çatdırmışdır. Müraciətdə Yaponiyanın gələcəkdə də ikitərəfli münasibətlərin möhkəmlənməsinə çalışacağı və bu münasibətlərin yeni mərhələyə çatdırılacağına səy göstəriləcəyi qeyd olunmuşdur.”

Ümummili lider Heydər Əliyevin tərəfindən başlamış siyasətinin davam etdirilməsinə dair qarşılıqlı öhdəliklərə sadıqlıq və onun əsasında ölkələr arası münasibətləri yeni səviyyəyə qaldırması 7-10 mart 2006-cı ildə İlham Əliyevin Yaponiyaya səfəri zamanı ifadə edilmişdir. Beləki, Yaponiya Azərbaycanda neft sektorunun inkişaf etdirilməsində, “İpək yolu” layihəsinin həyata keçirilməsində, sosial-mədəni sahələrdə yeni texnologiyaya əsaslanan müasir inkişafın təmin olunmasında yaxından iştirakını təsdiqlədi. Həmin səfər zamanı martın 8-də Tokionun “İmperial” mehmanxanasında Azərbaycan-Yaponiya iqtisadi forumu keçirilmişdir. Bu forumda, Yaponiyanın Azərbaycandakı maraqları qeyri-neft sahəsinə genişlənməsi aydın oldu. Forumda iştirak edən cənab Prezident İ.Əliyev bunu da xüsusi qeyd etdi: “Hazırda biz diqqətimizi əsasən infrastruktur sahəsinə, regional inkişaf proqramlarına və yeni iş yerlərinin açılmasına yönəldirik. Bütün bunlar Yaponiya şirkətləri üçün yeni imkanlar açır və onlar iqtisadiyyatın qeyri-neft sektorunda iştirak edə bilirlər. Hazırda bu, bizim üçün prioritet xarakter daşıyır...”

Xəzər regionunun böyük karbohidrogen potensialı, neft və qaz hasilatın və ixracı həcmının ilbə il artması, Şərqi-Qərb və Şimal-Cənub enerji və nəqliyyat dəhlizlərinin gücləndirilməsi və inkişafı bütün Xəzər-Qara dəniz və Aralıq dəniz hövzələri üçün çox böyük əhəmiyyət kəsb edən geniş miqyaslı regional layihələrin həyata keçirilməsinə böyük töhfə vermişdir. Bu baxımdan, qonşu Xəzər dəniz dövlətləri üçün tranzit ölkənin rolu oynayan Azərbaycan üçün Transxəzər neft və qaz boru kəmərlərinin tətbiqi yalnız qarşılıqlı faydalı deyil, milli iqtisadiyyatın inteqrasiyası, ticarət və nəqliyyat kommunikasiyalarının inkişafı və ən əsası, dünya bazarlarına enerji təchizatının diversifikasiyası üçün əsas amillərdən biridir.

Mərkəzi Asiyada artan qeyri-müəyyənliyə baxmayaraq, Azərbaycanın maraqları region ölkələrinin suverenliyini gücləndirmək siyasətini təmin etmək üçün siyasi və iqtisadi infrastruktur yaratmaqdır. Qafqazda, Mərkəzi Asiyada və bütün dünyada əlaqələrin diversifikasiyasının qurulması və strateji perspektivli əlaqələrin qurulması ilə əlaqədar olaraq, Azərbaycan dünyanın əhəmiyyətli demokratik qüvvələri ilə geniş əməkdaşlığın qurulmasında maraqlıdır və Yaponiya bunların arasında mühüm yer tutur. Yapon-Azərbaycan əlaqələrinin xüsusiyyətlərinin nəzərə alınması və təhlili ikitərəfli əməkdaşlıq üçün balanslaşdırılmış bir gündəm yaratmaq üçün lazımdır.

Bu baxımdan, Avropa və Asiyanın qovşağında Azərbaycanın coğrafi mövqeyinin, Xəzər regionundan, ilk növbədə Qazaxıstan və Türkmənistandan Qərb bazarlarına, enerji resurslarının nəqli üçün tranzit imkanlarının istifadəsinin, müstəsna əhəmiyyəti var. Yaradılmış infrastruktur birmənalı olaraq neft və neft məhsullarının daşınmasının iqtisadi səmərəliliyini göstərir,

Ədəbiyyat:

1. Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev Yaponiyanın “İtoçu” korporasiyasının nümayəndə heyətini qəbul etmişdir //Azərbaycan.-1996.-12 mart.
2. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Yaponiyaya rəsmi səfəri Tokioda Azərbaycan-Yaponiya iqtisadi forumu. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin nitqi /Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin nitqləri, çıxışları, müsahibələri və bəyanatları 2006-cı il. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İşlər İdarəsinin Prezident Kitabxanası. S. 67. Elektron resurs URL: <http://files.preslib.az/site/ialiyev/2006.pdf>
3. Kərimov R. "Azərbaycan - Yaponiya münasibətləri. Tarixi imkanlar və perspektivlər"// Strateji təhlil. 2017-06-21.
4. Talıbov Rza. Asiya ölkələri beynəlxalq münasibətlər sistemində Bakı, «Elm və təhsil», 2015.

Prospects of Azerbaijani-Japanese relations

Summary

Taking this into consideration, the researchers consider Azerbaijan as a country in the South Caucasus and Central Asia regions, in which Japan is highly interested. This interest is not one-sided, but bilateral. These relations establish great prospects for both countries.

Перспективы Азербайджано-японских отношений

Резюме

Исследователи называют именно Азербайджан как государство в самом большом интересном регионе Японии и на Южном Кавказе и в регионе Центральной Азии. Этот интерес не односторонний-взаимный. Отношения вызывают большие перспективы для обеих стран.

Rəyçi: s.f.d. E.Mehdi